

Казки про сміливість

К Іванко-дурень з королівною одружився

Як Іванко-дурень з королівною одружився Був чоловік, що мав трьох синів: двоє розумних, а третій дурний. І прийшов тому чоловікові вже час умирати. Перед смертю покликав він синів і сказав, щоб вони після похорону ходили на цвинтар три дні. Та й помер. Поховали красно,— так, як батька. Але приходять черга іти на варту до гробу старшому. Той розболівся. Середульший — не хоче його переступити. І кажуть вони молодшому:

— Іди ти, дурний Іванку, на варту. Той зліз з печі, вдягнувся, взяв у руки палицю і пішов на гріб батька. Прийшов, помолився та й ліг. Лежить на гробі. Ось коло півночі вилазить батько з гробу.

— То Ти,— каже,— Степане?

— Ні,— каже той,— то я, Іванко.

— А чому ж він не прийшов?

Бо чогось захворів.

Ну,— каже,— хай так і буде! На тобі оцей пучок волосся. Як буде тобі потрібно, то ти тільки припечи його—зараз явиться тобі кінь; влізь Кому в ліве вухо, а виліз правим — буде й панська одежа на тобі. Тільки ти довго не тримай, а зробить службу — пускай.

І зник старий, а той дурний, виспавшись, приходять додому. Питаються його:

— А щось видів?

Нічого не видів! — та й знов поліз на піч. Увечері приходять черга вже на другого, середнього не хоче йти, бо боїться. А дурний з печі:

— Ну, коли не хочеш, то треба мені йти, чи що. Але аби тільки батько не гнівався!

— Не журися, не буде гніватися... тільки йди! Пішов той, знову ліг, лежить. Коло півночі питається батько:

— А що? То ти, Семене?

— Ні, він заслаб, а то я, Іванко дурний.

— Ну,— каже,— добра ти в мене дитина, я тебе нагороджу за твоє послухенство. На ж тобі другий пучок волосся. Як треба, то тільки припечи його — так зараз до твоїх послуг буде кінь добрий.

І знов старий зник, а Іванко заснув, проспав до рання. Рано встав, прийшов додому. Питаються брати:

— Чи видів що?

— Ні,— каже,— нічого не видів! — роззвуся і заліз на піч. Надвечір кажуть іти йому на варту засвою чергу. Він не сперечається, а взувається і йде весело. Прийшов, на гробі ліг та й лежить.

— А котрий коло мене на варті? Степан чи Семен? — коло півночі батько питається.

— Ні,— каже,— тату: то моя черга, я й прийшов.

— Ну, добре! На ж тобі третій пучок волосся. Як тобі треба буде, то воно стане у великій пригоді,— та й каже: — Бувай здоров! Більше вже не треба ходити до мене на варту.

Прийшов дурний Іванко додому, питаються брати:

— Чи не видів чого?

— Ні,— каже,— не видів нічого. Заліз собі на піч, тільки носом свище. Ось через недовгий час королівна того королівства оголосила таке, що хто доскочить до неї на стовп, той буде її чоловіком. А вона звеліла зробити стовп заввишки в п'ять сажнів, закопати коло палацу, поставити на нім галерею, а в ній вона буде сидіти. І вже кілька раз було, що вона так робила, і багато там полягло людей, бо не могли Жодним способом доскочити, а тільки розбивалися. І ще так сказала, що хто б не доскочив: чи мужик, чи швець, то вона його буде. От вчули те наші молодці, а їм вже час був женитися. Кажуть:

— їдьмо! Може, ми доскочимо. Дурний каже:

— Візьміть і мене.

— А ти нащо там, дурний? Чого ти поїдеш?

— Ну, не хочете,— бог з вами!

Тільки що вони виїхали, Іванко пішов у ліс, припік пучок волосся. От явився перед ним білий кінь, як сніг. Вліз Іванко у ліве вухо, виліз правим — красивий став, і одежа стала на ньому, як на якому великому панові. Сів на коня та й поїхав. Догнав своїх братів, вліпив їм по п'ять нагайок і полетів як вихор. От і приїхали вже всі, беруться скакати. Кінь Іванка як скочить,— на три чверті доскочив, а вище не міг, та й опустився. Тоді Іванко назад повернув і поїхав додому. Коня пустив в яру пшеницю, а сам виліз на піч. Приїжджають його брати. Питається він їх:

— Що там було?

Ті кажуть:

— Зо всіх тільки один такий найшовся, що мало не доскочив. Але і кінь був ладний такий, що ще ніде такого не виділи. Тільки за що він нам по дорозі вліпив по п'ять нагайок?

— Та то,— каже Іванко,— я був!

— От! Де тобі, дурневі, таким бути? Він тільки за комином посміюється. На другу неділю знов збираються. Той Іванко й каже:

— Візьміть мене!

— А ти чого поїдеш, дурний? Тебе там треба?!

— Ну тоя я буду сидіти на печі.

Поїхали вони. Тоді пішов Іванко у ліс, припік другий пучок волосся,— от явився перед ним кінь буланний, як золото. Іван вліз йому в ліве вухо, виліз правим, таким став гарним, що на світі кращого за нього не було. Виїхав на шлях, догнав братів, вліпив їм по п'ять нагайок і полетів як вихор. Зїхалися всі до двору. Дали гасло скакати. Той дурний своїм конем як скочить, кінь тільки передніми ногами вчепився за галерею. Але не міг на неї вискочити. Він повернув конем та й зник. Приїхав у ліс, коня пустив на волю, а сам вбрався в свої лахи та й заліз на піч. Приїздять додому брати. Дурний питається:

— А що там виділи?

— Ото, щоб ти знав, який там був молодець! Що за гарний! Але кінь під ним ще кращий!

Справжній красень!

— А, дурні ви! Та то ж я!

— Де тобі бути таким! Тобі тільки сидіти на печі!

На третю неділю вони знов збираються їхати. Іванко й каже:

— Візьміть же й мене!

— Де тобі їхати? Там не такі, та нічого не вдіють! От сиди спокійно на печі.

Поїхали вони. А Іванко пішов у ліс, припік третій пучок волосся. Явився до нього кінь карий. Він вліз йому в ліве вухо, з правого виліз,— такий став гарний, що не можна й сказати. А вбрання стало на ньому золоте. Сів він на коня і полетів як стріла. Доганяє братів, вліпив їм по п'ять гарячих нагайок та й поїхав. Приїхав на місце. Дали гасло скакати. Він своїм конем як скочив, вилетів на галерею, зліз з коня, поцілував королівну. Вона дала йому перстень із свого пальця і шовкову хустинку надвоє роздерла. І він узяв половину, сів на коня, між народ вискочив та й утік, хоч і кричали зо всіх сторін ловити його. Приїхав додому, коня пустив, а сам заліз на піч.

Приїжджають брати. Він і питається:

— Що виділи?

— От, говори собі! Якийсь собака їздить і цей раз доскочив, взяв перстень, половину хустини.

Хотіли його зловити, а він утік. Тільки за що він вже третій раз дав нам по п'ять нагайок, аж шкура облізла?

— Та то,— каже Іванко,— я!

Нічого вони йому не кажуть. А він наклав на палець перстень та й сидить. Приходить ніч. Від того персня так ясно, як удень, робиться. Питаються брати:

— Де ти взяв той перстень? Він і каже:

— Як то де? Королівна дала.

— О, то ти нам давав такі добрі облизні?

— Аякже! Я! Чому ви мене не брали з собою? На четверту неділю вже та королівна сумує, що дала перстень і половину хустки та й не знати кому. А вона страх його полюбила. Просить батька, щоб по всьому королівству розіслав такі листки, що хто б він не був і якого стану, то королівна вийде за нього заміж. Шукають його скрізь, розіслали вже і жовнірів. Приходять до хати того дурного. Найшли його з перснем, стягають з печі. Тоді він припік пучок волосся,— і кінь карий прибіг. Іванко сів на нього і поїхав до королівни; Приїхав. Вона тоді вже втішилася, взяла з ним шлюб,

уживуть собі.

Але ті королі, що добивалися взяти її, об'явили батькові її війну, чому він віддав за мужика свою дочку, а за них не хотів. Другі зяті цього короля стали збиратися йти батькові на поміч. Кажуть і Іванкові, щоб він лагодився.

А той прикинувся слабим і не поїхав з ними,

^тільки жінка його поїхала. Вийшли вони, вже стали до бою. А той, дурний, як припік перший пучок волосся, зараз явився до нього кінь добрий. Той вліз йому в ліве вухо, а правим вискочив, зробився вродливим, і зброя на нім гарна. Сів на коня та й поїхав. Приїхавши, він побачив, що тесть його зачав битися з своїми ворогами, а Іванка не впізнав. Той як витягне шаблю, як став сікти, посік все військо вороже, а решта з тими королями мусила втікати. Король хотів йому дякувати, що вирятував його він зневаги, але він втік, щоб його не впізнали. Приїхав додому, коня пустив, а сам ліг спати. Приїжджають вояки додому; дивляться— Іванко спить. Розбудили його. Розказують, що от такий і такий найшовся лицар, що побив стільки війська і їх врятував. Він і каже:

— Та то я!

— Де там тобі! Далеко куцому до зайця. Ти лінюх і невдатний до цього, а то жвавий хлопець! Через деякий час ті королі знов зібрались воювати. Знов король із своїми зятями стає до бою. Кажуть і йому, Іванкові, їхати. А він і каже:

— Обійдетесь і без мене!

Тільки вони виїхали, він ліг спати. Виспався добре, а тоді вийшов з двору, припік другий пучок волосся. З'явився до нього кінь, дуже хороший! Він вліз йому в ліве вухо, а правим виліз, зробився ще кращим, як перше був, сів на нього і поїхав. А там уже бій кипить. Як кинувся він на ворогів—одних побив, інших порозганяв, і сам утік додому. Коня пустив, а сам ліг спати. Ті приїхали з війни. Кажуть до його жінки:

— Дивись-но! Ми всі для твоєї химери трудимося, а твій красний чоловік лежить на боку та спить?

Вона нічого їм не каже, тільки плаче, що таку біду навела на свого батька.

Але ті вороги найшли якусь чарівницю, і вона сказала їм, що того короля ніхто не поб'є, а тільки той лицар, що вже п'ятсот літ закопаний під землею в такому-то місці. Беруться вони, відкопують його і кажуть йому, чого їм від нього треба. Той і каже:

— Добре! Тільки годуйте півроку мого коня вівсом голим, а мене медом білим. Ті кажуть:

— Добре.

Годують їх обох, як кабанів на заріз, і через півроку посилають вість до того короля, щоб ставав до бою на тому-то місці. Зажурився той король вже не жартом, аж плаче: де то, щоб через дурну

жінку він життя свого позбувся. Розписав листи по приятелях своїх, щоб йому помагали. Ті поприїздили. І він їде з зятями. Кажуть і дурному Їхати. А він:

— Овва! Чого я поїду? Не бачив, як їх поб'ють, або що?!

Ну, нічого робити,—вони виїжджають. Тоді Іванко придік третій пучок волосся, з'явився кінь такий, що ще зроду ніхто такого не видів. І каже кінь до нього:

— Слухай-но! Те, що було перше, то пусте:

тепер з твоїми ворогами єсть такий лицар, що як станеш битися з ним, то ти заїжджай з правого боку і хутко стинай йому голову. І як

зітнеш, то відскакуй на лівий бік, то він тільки ранить тебе в ногу, але не дуже. Сідай, нема часу довго балакати!

Вбрався він у кінським вусі, став такий сильний і хороший, що кращого за нього на всім світі не було! Сів на коня, кінь і поніс його так, як птах. Приїжджає на місце. От викликають, хто хоче з таким-то лицарем битися, і коли його поб'є, то вже більше битися не будуть. Виїжджає Іван-дурень проти того лицаря, а він йому і каже:

— Здоров, королевичу Іване! Той йому відповідає:

— Дай боже здоров'я! Питається його лицар:

— Чи будем битися, чи миритися? Той каже:

— Ні! Будем битися.

— Ну, ставаймо до бою!

Повитягали вони шаблі. Перший раз зійшлися — так тільки один коло одного проїхав. Другий раз зійшлися,— тільки шаблями побренькали. Третій раз зійшлися,— кінь Іванків як підсадиться з правого боку! Тоді Іванко хутко голову тому лицареві стяв та й відскочив на лівий бік. Але той, вже без голови, як махне шаблею — та й вдарив Іванка по литці і геть її розрубав. Прибігла до нього його жінка, не пізнала його, і дала йому свою хустку з голови перев'язати рану. Той перев'язав і втік. А його вороги бачать, що нічого не вдіють, та й повтікали з своїми людьми.

Приїздять вони, зяті і король, додому. Тішаться, що так скінчилося, і хочять стратити того дурного Іванка. Приходить жінка до його кімнати:

він спить. Відкриває ногу, а з ноги ще кров юшить. Закликали батька, пізнали рану, що то йому зробив той лицар; збудили його. Якось вони ту рану залікували і вже жили спокійно. І більше ніхто вже не смів на них нападати.